

בוחרים בעברית

תצלום: אלכס קולומבוסקי

בדמוקרטיה יש שיטות בחירה רבות ושונות: בחירות אזוריות (כל אזור בוחר נציג); בחירות אישיות (בוחרים איש ולא מפלגה); בחירות יחסיות (מספר הנציגים בכנסת מכל מפלגה מתאים למספר האנשים שהצביעו עבורן); בחירות ישירות (האזרחים בוחרים ישירות ולא דרך נציגים); אבל תמיד בדמוקרטיה, הבחירות לממשלה יהיו בחירות חשאיות (סודיות) ובלליות (כולם רשאים להצביע, בלי הבדל דת, גזע ומין).

יש בחירות מקומיות (מוניציפליות); יש בחירות לועדים שונים; יש בחירות מקדימות במפלגות (פריימריז), ועוד. במבחנים יש שאלות לבחירה; במסעדות יש מנות לבחירה; באוניברסיטה יש מקצועות לימוד לבחירה, ועוד ועוד. כל עוד יש מבחן, יש כמה אפשרויות, אנו יכולים לבחור.

★★★

בבחירות דמוקרטיות, ההצבעה נעשית בקלפי (או בקלפי, אך לא בקלפי, כפי שרבים מבטאים). מקור המילה ביוונית, ופירושה תיבה או קופסה שזורקים אליה את פתקי ההצבעה. בבחירות לכנסת רשומים על הפתקים שמות המפלגות. בבחירות מקדימות בתוך המפלגות (פריימריז), יש לבחור או לסמן כמה שמות מתוך רשימה של מועמדים או של מתמודדים. מועמד הוא מי שעומד לבחירה, מי שעומד לקבל תפקיד. כאשר יש כמה מועמדים, יש התמודדות ביניהם. התמודדות היא מאבק, תחרות, וגם ניסיון להתגבר – או על יריב (כמו בבחירות) או על בעיה קשה ("הוא מתמודד עם מחלת הסרטן").

בבחירות, האזרחים נקראים להצביע. ההצבעה היא אחת הזכויות החשובות ביותר שיש לאזרחי מדינה דמוקרטית, ובעת בחירות אנו מרבים לשמוע את הסיסמה: מי שמצביע – משפיע. הצבעה קשורה למילה אצבע ולפעולה שעושים בדרך כלל תלמידים בפיתה: מרימים אצבע כדי לקבל זכות דיבור.

לקראת הבחירות, התקשורת מציפה אותנו בסקרים. הפועל לסקור פירושו לראות, להתבונן במשהו בתשומת לב, לבדוק נושא. כאשר עורכים סקר לקראת הבחירות, בודקים בעצם את פונות ההצבעה של הציבור. את הסקר מבצעים באמצעות מדגם, מונח סטטיסטי שפירושו קבוצה מייצגת של האוכלוסייה, קבוצה שהיא דוגמה של האוכלוסייה כולה, לכן אפשר להקיש (להסיק, ללמוד) ממנה על כל השאר.

אילה פרלמוטר

אנו בודקים כמה אפשרויות ומחליטים מהי האחת שאנו מעדיפים.

לעם היהודי יש היסטוריה ארוכה בנושא הבחירה. הוא נחשב לעם הנבחר, זה שאלוקים בחר בו לקבל את התורה שלו. ארץ ישראל מכונה גם ארץ הבחירה; ירושלים היא עיר הבחירה, והמסורת שלנו מתייחסת רבות לבחירה בין טוב לרע.

השורש בחרר מלמד גם על טיב, על איכות גבוהה, על משהו שבחרו בו משום שהוא טוב יותר מאחרים. כך למשל במילה נבחרת, שפירושה קבוצה של אנשים שנבחרו בשל כשרונם – "נבחרת ישראל בכדורגל הגיעה למונדיאל". משהו מובחר הוא טוב יותר מאחרים, מצוין, משובח, מעולה – "הסחורה יקרה, אבל מובחרת".

בהזמנות לחתונות מופיעים בדרך כלל ראשי התיבות עב"ל (הנכם מוזמנים לחתונה של יעקב עב"ל לאה). פירושה: עם בחירת לבו (או בחיר לבו), כלומר, בן-הזוג הנבחר, יעקב עם בחירת לבו לאה. וכשלא מדובר באהבה, אפשר לוותר על הלב ולהישאר עם המילה בחיר. בחיר הוא אדם שנבחר בשל תכונותיו המצוינות. "בחירי הצעירים היהודים עלו ארצה בעלייה השנייה", כלומר – האנשים הטובים, המובחרים. כדאי להבדיל בין המילה בחיר למילה בכיר, שפירושה אדם שמחזיק בעמדה חשובה בארגון כלשהו. המילה בכיר מלמדת על עמדה ותפקיד וקשורה לפכודה (ראשוניות). המילה בחיר מלמדת על איכות, טיב.

זכות הבחירה

ונחזור לבחירות. זכות הבחירה היא אחת מזכויות היסוד של האזרח במדינה דמוקרטית. העם בוחר את מנהיגיו, ואלה אמורים לשרת אותו ולפעול לטובתו מתוך בית הנבחרים (בישראל: הכנסת).

בעשרה בפברואר יתקיימו בישראל הבחירות לכנסת. מערכת הבחירות כבר כאן, ולמרות שזה קורה לאחרונה אחת לשנתיים, קשה להתרגל מחדש לכל ההמולה (הרעש) הזאת – התשדירים בטלוויזיה ובדיו, הסקרים, חוגי הפית, הדוכנים בקניונים, השלטים ברחובות, המודעות בעיתונים.

שורש המילה בחירות הוא בחר, וממנו נולדו מילים רבות הקשורות למונח הבחירה, לפעולה שבה

כאילו, יו נואו...

כל מי שרגיש מעט לשפה המדוברת סביבו, לא יכול להתעלם מהכאילו, שחרר לעברית לפני שנים מספר, ומאז מסרב לעזוב ואף הולך ומתרחב. נסו להקשיב לאנשים סביבכם, במיוחד לצעירים, אבל לא רק, וספרו כמה פעמים אתם שומעים את המילה כאילו. תופתעו לגלות שהקטנה המעצבנת הזאת משתרבת (נכנסת) לפחות פעמיים לכל משפט. ייתכן שזה קשור לעולם הוירטואלי של הצעירים, שמבטאים בכך את חוסר הממשות שלו; אבל לא באמת משנה מה הסיבה, זה פשוט מעצבן.

ומתברר שהבעיה הזאת קיימת גם בשפות אחרות. קרוליין קנדי, בת 51, היא בתו של הנשיא שנרצח ג'ון קנדי. ה"בת של" החליטה להתמודד על מקום בסנאט (במקומה של הילארי קלינטון); בכמה ראיונות שנתנה לתקשורת לאחרונה, השתמשה הגברת בנדיבות יתר במושג "אתה יודע" (you know). בראיון ל"ניו יורק טיימס", למשל, היא מצוטטת (מביאים את דבריה): "אני חושבת שבמוכנים רבים, אתה יודע, אנו רוצים שיהיו לנו קולות מסוגים שונים, אתה יודע, ומה שאני מביאה זה הניסיון שלי כאם, אתה יודע, כאשר, בעורכת דין, אתה יודע. הייתי פעילה, אתה יודע, כתבתי שבוע ספרים על חוקה, הייתי פעילה בחינוך הציבורי, ולכן ברוח, אתה יודע, יש לי יתרונות ויש חסרונות".

בסך הכל השתמשה קנדי בפיטוי "יו נואו" 142 פעמים במהלך הראיון ל"ניו יורק טיימס" ניוו". אז כן, עכשיו אנחנו יודעים, שאת פנראה לא ממש יודעת להתבטא.